

ЧИННИКИ ОЗДОРОВЛЕННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

©2020 ГЛАДКИХ Д. М.

УДК 336.77
JEL: E51; G21

Гладких Д. М. Чинники оздоровлення кредитного портфеля та відновлення банківського кредитування в Україні

Метою статті є дослідження основних чинників, що впливають на структуру кредитного портфеля, та визначення заходів, спрямованих на її оптимізацію та відновлення кредитної активності банків України. Визначено основні проблеми, що стоять на перешкоді активізації банківського кредитування: висока частка проблемної кредитної заборгованості; незадовільна структура банківських пасивів, що є основним джерелом кредитних ресурсів; повільні темпи відновлення капіталізації банків; низький попит на кредит з боку позичальників через високий рівень відсоткових ставок; мінлива динаміка розвитку базових галузей економіки; вагома частка тіньового сектора економіки, що відсікає від кредитного обслуговування частину клієнтів; наявність інших інструментів низькоризикового розміщення кредитних ресурсів. У межах вирішення даних проблем запропоновано низку заходів щодо оздоровлення кредитного портфеля (зниження ризиків кредитування, створення державної агенції для безнадійних кредитів); структури активів і пасивів (зниження доларизації активів і пасивів, диференціація норми резервування залучених коштів, відновлення довіри до банків, більш справедливий розподіл кредитів між регіонами); відновлення капіталізації банків (відновлення вимог щодо буферу запасу капіталу, приведення нормативів капіталу у відповідність до Базеля III, розробка Концепції зростання капіталізації банків шляхом залучення іноземних інвестицій); зниження вартості кредитних ресурсів (додаткове зниження облікової ставки, внесення змін до Державної програми «Доступні кредити 5–7–9%»); стимулювання розвитку базових галузей економіки (фіналізація переговорів з ЄС про збільшення розміру квот, створення регіональних центрів підтримки експортерів); її детінізації (зростання фінансової інклюзії, розробка Концепції переведення транзакцій у безготівкову форму, переведення отримувачів соціальних виплат на безготівкову форму оплати, підвищення прозорості транзакцій); переорієнтації банків з кредитування бюджетного дефіциту на кредитування юридичних і фізичних осіб (мінімізація бюджетного дефіциту, введення нового нормативу, що регулюватиме частку активів банку в ОВДП).

Ключові слова: кредит, капітал, активи, пасиви, валюта, NPL, ОВДП.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-224-230>

Табл.: 2. **Бібл.:** 18.

Гладких Дмитро Михайлович – доктор економічних наук, доцент, головний консультант відділу економічної стратегії, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: dgladkikh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5276-5521>

UDC 336.77
JEL: E51; G21

Hladkykh D. M. The Factors of Credit Portfolio Recovery and Resumption of Bank Crediting in Ukraine

The purpose of the article is to investigate the main factors influencing the structure of the credit portfolio, and define measures aimed at optimizing and restoring the credit activity of Ukrainian banks. The main problems standing in the way of an intensification of bank crediting are determined: high proportion of troubled credit indebtedness; unsatisfactory structure of bank liabilities, which is the main source of credit resources; slow rates of banks capitalization recovery; low demand for credit from borrowers due to high interest rates; variable dynamics of the development of basic economic sectors; weighty share of the shadow sector of the economy, which cuts off the credit service for a part of clients; presence of other instruments of the low-risk placement of credit resources. A number of measures for the recovery of the credit portfolio (reduction of crediting risks, creation of the State-controlled agency for hopeless credits) are proposed within the terms of solving these problems; structure of assets and liabilities (decrease of dollarization of assets and liabilities, differentiation of the norms of reservation of attracted funds, restoration of trust in banks, more equitable distribution of credits between regions); restoration of bank capitalization (restoration of the requirements on the buffer of reserve of capital, harmonization of capital ratios in accordance with Basel III, development of the Conception of growth of capitalization of banks by attracting foreign investment); reduction of the value of credit resources (additional decrease in bank rate, amendments to the State program «Accessible credits 5–7–9%»); stimulation of development of basic branches of economy (finalization of negotiations with the EU on increasing of quotas size, creation of regional support centers for exporters); de-shadowing of the economy (growth in financial inclusion, development of the Conception of transferring transactions into non-cash form, transferring recipients of social payments to a cashless form of payment, increasing the transparency of transactions); reorientation of bank crediting the budget deficit towards bank crediting legal entities and individuals (minimizing the budget deficit, introducing a new standard that will regulate the share of the bank's assets in DGCBS).

Keywords: credit, capital, assets, liabilities, currency, NPL, domestic government credit bonds (DGCBS).

Tabl.: 2. **Bibl.:** 18.

Hladkykh Dmytro M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Chief Consultant of the Department of Economic Strategy, The National Institute for Strategic Studies (7a Pyrohova Str., Kyiv, 01030, Ukraine)

E-mail: dgladkikh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5276-5521>

В умовах довготривалого незадовільного забезпечення економіки України кредитними ресурсами на тлі незбалансованої структури кредитного портфеля банків актуалізуються проблеми, пов'язані з активізацією банківського кредитування та оздоровлення структури банківських кредитів у розрізі строків, валют, видів економічної діяльності, напрямів використання та регіонів.

Проблематиці банківського кредитування як визначального елементу монетарної політики держави присвячені, зокрема, праці О. Барановського [1], О. Дзюблюка [2], В. Коваленко [3], І. Лютого [4], В. Міщенко [5], С. Науменкової [6], Т. Смовженко [7], О. Шарова [8] та інших фахівців. Натомість залишається дискусійним і потребує подальшого дослідження питання побудови оптимального механізму формування кредитного портфеля банків у контексті необхідності збалансованого відновлення корпоративного та роздрібного кредитування в Україні.

Метою статті є дослідження основних чинників, що впливають на структуру кредитного портфеля та визначення заходів, спрямованих на її оптимізацію та відновлення кредитної активності банків в Україні.

Банківська система України останніми роками демонструє зростання кредитної активності в сегменті корпоративних кредитів та повільне зростання кредитів фізичним особам (табл. 1).

При цьому загальний обсяг працюючих в економіці кредитних ресурсів відносно ВВП країни знаходиться на низькому рівні. Згідно з даними Світового банку [9], значення показника «Domestic credit provided by financial sector (% of GDP)» (внутрішній кредит, наданий фінансовим сектором, % ВВП) за 2018 р. (останні звітні дані) для України становить 50,6%, що значно менше загальносвітового рівня (139,1%), показників ЄС (138,9%), Японії (281,4%), КНР (218,3%), США (102,7%) та багатьох сусідніх країн: Словаччини (79,8%), Туреччини (77,0%), Польщі (73,4%), Грузії (63,2%), Угорщини (54,6%), Болгарії (54,3%).

При цьому структура кредитного портфеля українських банків не є оптимальною з точки зору строковості, валютної складової, розподілу за видами економічної діяльності, цільовим спрямуванням, регіонами. Зокрема, розподіл кредитів нефінансовим корпораціям за строками свідчить про стійке зростання частки «коротких» (до 1 року) кредитів на тлі скорочення частки «довгих» (більше 5 років) до рівня 18,3% на 01.06.2020 р.

Аналогічна ситуація спостерігається у сфері кредитування населення: частка «довгих» (більше 5 років) кредитів скорочується до рівня 27,1% на 01.06.2020 р. на тлі зростання частки «коротких». Банки практично не кредитують населення у валюті, внаслідок чого частка валютних кредитів домашнім господарствам на 01.06.2020 р. скоротилася до рівня 20,0%. Натомість попит на валютні кредити з боку юридичних осіб забезпечує збереження їх частки протягом минулих років на рівні значно вище 40%. Розподіл корпоративних кредитів згідно з видами економічної діяльності позичальників свідчить про домінування кредитів у сферу торгівлі (зростання до 37,1% на 01.06.2020 р.), переробну промисловість (скорочення до 23,7% на 01.06.2020 р.), сільське господарство (зростання до 8,4% на 01.06.2020 р.), натомість галузі, що могли б стати локомотивами відновлення економіки, відчувають дефіцит кредитування: будівництво (3,2% на 01.06.2020 р.), транспорт (4,2% на 01.06.2020 р.), інформація та телекомунікації (0,8%).

Деградацію кредитної підтримки економіки відображає також структура кредитів, наданих підприємствам переробної промисловості, у якій зростає частка виробництва їжі та хімічної продукції, натомість скорочується частка металургійного виробництва та транспорту. Кредитування купівлі нерухомості створює позитивні ланцюги впливу на будівництво, металургію, виробництво будівельних матеріалів та сантехнічного обладнання та ринок праці в цілому. Натомість позитивний кумулятивний ефект від надання

Таблиця 1

Кредити, надані нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам, млн грн

Показник	Дата				
	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.06.2020
Кредити банків, надані нефінансовим корпораціям, у т. ч.:	822 114	829 932	859 740	744 648	762 953
у гривні	417 432	455 095	464 023	426 514	420 329
у валюті (екв. млн дол. США)	14 883	13 355	14 292	13 431	12 752
Кредити банків, надані домашнім господарствам, у т. ч.:	163 333	174 182	201 102	212 515	217 122
у гривні	76 710	106 286	140 012	174 821	174 782
у валюті (екв. млн дол. США)	3 186	2 419	2 206	1 591	1 576

Джерело: розраховано згідно з даними НБУ.

споживчих кредитів фізичним особам значною мірою елімінується за рахунок придбання останніми товарів переважно іноземного виробництва. Тому скорочення частки кредитів домогосподарствам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості до 16,2% на 01.06.2020 р. на тлі зростання до 81,0% частки споживчих кредитів також є негативною ознакою неоптимальної структури кредитного портфеля. Проте найбільш розбалансованою є регіональна структура кредитів юридичним особам і населенню. Причому якщо домінування столичного регіону (51,7% на 01.06.2020 р.) та Дніпропетровської області (27,6%) у структурі корпоративних кредитів можна пояснити особливостями юридичної реєстрації підприємств, то регіональна структура кредитування фізичних осіб повністю підтверджує наявність значних диспропорцій регіонального розвитку країни та чіткий розподіл регіонів на лідерів та аутсайдерів.

Основними проблемами, що стоять на перешкоді активізації кредитної діяльності банків та гармонізації структури кредитного портфеля, є:

1. Висока частка проблемної кредитної заборгованості, що стоїть на перешкоді подальшій кредитній діяльності. Згідно з даними Світового банку [10], значення показника «Bank nonperforming loans to total gross loans (%)» (банківські позики, що не обслуговуються, у загальній сумі позик, %) за 2018 р. для України становить 52,9%, що забезпечує передостаннє місце в рейтингу країн, що досліджуються. Натомість сусідні країни мають такі значення показника: Угорщина – 2,5%, Грузія – 2,7%, Словаччина – 3,1%, Туреччина – 3,7%, Польща – 3,9%, Румунія – 5,0%, Білорусь – 5,0%, Болгарія – 7,8%, Молдова – 12,5%. Розподіл частки непрацюючих кредитів (NPL) станом на 01.06.2020 р. у розрізі юридичних (55,0%) і фізичних осіб (36,3%) та груп банків (з державною часткою – 64,8%, іноземних банківських груп – 34,3%, з приватним капіталом – 19,6%), свідчить, що найбільш проблемними з точки зору якості є корпоративні кредити та кредитні портфелі державних банків, у першу чергу – ПАТ КБ «Приватбанк» (79,3%). Очевидно, менша «проблемність» кредитів фізичних осіб є чинником більш активного кредитування населення, ніж юридичних осіб, що відбувається останнім часом. Негативний вплив сформованого проблемного кредитного портфеля на кредитну активність банків відбувається через перевантаження персоналу, що змушений займатися не лише власне кредитуванням і супутніми операціями (оцінка фінансового стану позичальників, класифікація кредитів, формування страхових резервів, моніторинг обслуговування кредитів), але й перевірки наявності та неушкодженості заставного майна, пошуком позичальників та поручителів, що ухиляються від обслуговування кредитів, претензійною роботою, участю у судових засіданнях, співпрацею з колекторами, продажем предметів застави тощо.

2. Незадовільна структура пасивів, що є основним джерелом активних операцій, у першу чергу – кредитування. Залучені кошти юридичних і фізичних осіб є домінуючим джерелом кредитних ресурсів. Отже, банківська система матиме можливість надавати довгострокові кредити в національній валюті лише у випадку наявності гривневих пасивів відповідної строковості. Проте на сьогодні банківські пасиви залишаються переважно «короткими» зі значною часткою валюти. Зокрема, серед коштів юридичних осіб лише 2,8% є довгостроковими (більше 2 років), натомість частка довгострокових депозитів населення становить лише 1,0%. Відповідно, при зіставних обсягах залучених коштів підприємств і населення більше 40% цих сум є валютою, що спонукає банки також надавати кредити у валюті. Таким чином, оздоровлення структури банківських кредитів вимагає здійснення заходів з оздоровлення структури залучених коштів.

3. Повільні темпи відновлення капіталізації банківської системи. Криза 2014–2016 рр. та очищення банківської системи від проблемних банків скоротили розмір її регулятивного капіталу, який станом на 01.06.2020 р. є меншим (172 млрд грн), ніж на 01.01.2014 р. (205 млрд грн). На відміну від залучених коштів (строкових депозитів та коштів до запитання) капітал є власними коштами банку, що не потребує повернення в певний час і може бути інвестований або наданий у вигляді кредитів на будь-який термін. Отже, заходи з відновлення капіталізації сприятимуть активізації банківського кредитування, зокрема довгострокового.

4. Низький попит на кредит з боку позичальників, обумовлений високим рівнем відсоткових ставок. Дані НБУ свідчать, що, незважаючи на поступове пом'якшення монетарної політики, що проявляється, зокрема, в зниженні облікової ставки, зниження вартості кредитів для позичальників відбувається значно повільніше, натомість ставки по нових кредитах населенню навіть зростають до рівня близько 40% (гривневі кредити до 1 року). Адаже кредитні ставки залежать від облікової ставки лише опосередковано, проте безпосередньо – від ставок по депозитах, які також знижуються дуже повільно.

5. Мінлива динаміка розвитку базових галузей економіки. Вплив кредитування та динаміки економічного розвитку є дуальним: активізація кредитування позитивно впливає на виробництво, торгівлю, попит, споживання. Натомість зниження кредитної активності негативно впливає на базові показники економіки. Своєю чергою, стагнація або рецесія скорочує попит на кредит, що негативно впливає на обсяги кредитування. Таким чином, існує кореляція між динамікою кредитування та розвитком базових галузей економіки. Динаміка індексу виробництва базових галузей відображає її уповільнення, починаючи з 2019 р., і від'ємні показники майже всіх галузей

(окрім роздрібною торгівлі) за січень–травень 2020 р. При цьому негативний тренд падіння економіки сформувався ще у жовтні 2019 р., отже, не пов'язаний із карантинними обмеженнями 2020 р.

6. Значна частка тіньового сектора економіки, що відсікає від кредитного обслуговування частину юридичних і фізичних осіб. Процес кредитування передбачає аналіз фінансового стану та кредитної історії позичальників, що унеможливає отримання кредитів на прийнятних умовах підприємствами, що використовують складні схеми розрахунків, мінімізують безготівкові платежі, фальсифікують звітність, і фізичними особами, які отримують доходи готівкою без оформлення трудових відносин. Згідно з даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [11], рівень тіньової економіки в Україні у 2019 р. склав 28% ВВП, що на 3 в. п. менше показника 2018 р.

7. Наявність інших інструментів низькоризикового розміщення кредитних ресурсів. Обираючи інструменти інвестування власних і залучених коштів, банки стикаються з дилемою: шукати надійних позичальників, аналізувати їх фінансовий стан і кредитні історії, розраховувати окупність проектів, формувати за рахунок поточних витрат страхові резерви, нести збитки в разі погіршення фінансового стану або дисципліни позичальників чи придбати державні цінні папери (сертифікати НБУ чи ОВДП), що мають зіставний фіксований рівень доходності. Дані, наведені в табл. 2, свідчать, що протягом останніх років банки скорочували частку ресурсів, спрямованих на корпоративне кредитування, на тлі зростання частки ОВДП.

ВИСНОВКИ

Аналіз основних проблем, пов'язаних із банківським кредитуванням в Україні, дає можливість

окреслити такі напрями їх вирішення, що мають бути реалізовані на рівні НБУ, ВРУ, уряду, ПФУ, ФГВФО.

У межах оздоровлення кредитного портфеля банківської системи та зниження в ньому частки проблемної кредитної заборгованості:

- ✦ впровадження комплексу заходів щодо зниження ризиків кредитування бізнесу, що лежить у площині нормативно-правових рішень щодо захисту прав кредиторів, дієвих судових механізмів (завершення судової реформи), гарантування якості застави тощо;
- ✦ створення спеціалізованої державної агенції для передачі їй безнадійної частини проблемних активів державних банків.

У межах оздоровлення структури банківських активів і пасивів, що є основним джерелом ресурсів для кредитних операцій:

- ✦ забезпечення збалансованої валютної структури банківських кредитів і депозитів за рахунок зниження доларизації кредитного та депозитного портфелів банківської системи до рівня, нижчого за 35%, шляхом введення нового економічного нормативу для всіх банків, окрім «Укресімбанку», з урахуванням специфіки його діяльності;
- ✦ забезпечення диференціації норми резервування залучених коштів (наразі – 0% по гривневих коштах та 10% по валютних) у національній валюті залежно від строковості банківських пасивів: нульова або мінімальна ставка резервування має застосовуватися для довгострокових гривневих пасивів, що стимулюватиме банки залучати переважно «довгі» ресурси юридичних і фізичних осіб;
- ✦ відновлення довіри населення до банків, що має забезпечити залучення в банківську сис-

Таблиця 2

Динаміка банківського кредитування та інвестицій банків у державні цінні папери

Показник	Дата									
	01.01.2017		01.01.2018		01.01.2019		01.01.2020		01.06.2020	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Кредити банків, надані нефінансовим корпораціям	822114	63,2	829932	58,3	859740	56,1	744648	50,5	762953	48,6
Кредити банків, надані домашнім господарствам	163333	12,5	174182	12,2	201102	13,1	212515	14,4	217122	13,8
Вимоги банків до НБУ (депозитні сертифікати)	68162	5,2	67187	4,7	62112	4,0	152221	10,3	132946	8,5
Вимоги банків до центральних органів державного управління (ОВДП)	247875	19,0	352173	24,7	410828	26,8	366603	24,8	456435	29,1
РАЗОМ	1301485	100	1423473	100	1533783	100	1475987	100	1569457	100

Джерело: розраховано за даними НБУ.

тему додаткових довгострокових пасивів у національній валюті, передумовами чого має стати збереження низьких темпів інфляції та курсової стабільності гривні;

- ✦ забезпечення більш гармонійного та справедливого розподілу кредитних ресурсів між регіонами країни шляхом розробки та імплементації секторальних і регіональних програм розвитку економіки.

У межах відновлення капіталізації банківської системи:

- ✦ після подолання наслідків пандемії COVID-19 – відновлення вимог щодо накопичення буферу запасу (консервації) капіталу та буферу системної важливості, відтермінованих регулятором 24.03.2020 р. [12], та мінімального розміру статутного капіталу, що зобов'язували банки поступового його збільшувати до 500 млн грн, скасованих 13.05.2020 р. [13];
- ✦ у середньостроковій перспективі – відновлення капіталізації банків шляхом приведення нормативів капіталу у відповідність до вимог Базеля III, досягнення рівня достатності капіталу банківської системи вище 10%;
- ✦ розробка Концепції зростання капіталізації банківської системи шляхом залучення інвестицій з країн, що ставляться до України дружньо або нейтрально (КНР, Білорусь, країни Близького Сходу тощо) з урахуванням фактичного зменшення частки нерезидентів у статутному капіталі банківської системи з 55% наприкінці 2016 р. до 29% станом на 01.05.2020 р.

У межах зниження вартості кредитних ресурсів для позичальників:

- ✦ додаткове зниження (на тлі стабілізації ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках) рівня облікової ставки до 2–3% річних як орієнтира для здешевлення кредитних ресурсів для позичальників;

окремо в межах підтримки підприємств малого та мікробізнесу:

- ✦ внесення змін до Державної програми «Доступні кредити 5–7–9%» щодо збільшення терміну кредитування до 7–10 років, загального обсягу фінансування Програми до 20 млрд грн, розширення можливості використовувати як забезпечення позик гарантій і поручительств третіх осіб.

У межах стимулювання розвитку базових галузей економіки, що створюють платоспроможний попит на кредитні ресурси:

- ✦ фіналізація переговорів з країнами ЄС про суттєве збільшення розміру квот на продукцію українського походження в межах механізмів, що передбачені Угодою про асоціацію;
- ✦ сприяння створенню на рівні регіонів Центрів підтримки експортерів з метою розвитку локальних бізнесів.

У межах детінізації економіки країни:

- ✦ забезпечення зростання фінансової інклюзії, подальшого розвитку онлайн-сервісів, розбудови інфраструктури безготівкових транзакцій, збільшення частки безготівкових операцій з картами;
- ✦ розробка Концепції переведення 90–95% грошових транзакцій на безготівкову форму розрахунків у довгостроковій перспективі, з використанням досвіду, прогностичних показників та планових завдань інших країн, зокрема Швеції (87% у 2019 р., 100% до 2023 р. [14]), Канади (90% до 2030 р. [15]), Великої Британії (79% до 2026 р. [16], 90% до 2034 р. [17]), КНР (100% до 2027 р. [18]);
- ✦ поетапне переведення отримувачів пенсійних та інших соціальних виплат на безготівкову форму оплати шляхом оформлення платіжних карток у відділеннях одного з державних банків (за вибором отримувачів) з гарантуванням можливості зняття готівки через банкомати;
- ✦ комплекс заходів щодо активізації інформаційно-аналітичної співпраці контролюючих органів у сфері підвищення прозорості транзакцій.

У межах переорієнтації домінуючого вектора активних операцій банків з кредитування бюджетного дефіциту на кредитування юридичних і фізичних осіб:

- ✦ реалізація поміркованої бюджетної політики, що передбачає мінімізацію бюджетного дефіциту та обмеження емісії ОВДП як привабливого інструменту інвестицій для банків;
- ✦ введення нового економічного нормативу (на рівні 10–15% загальних активів), що регулюватиме частку активів банку, інвестованих в ОВДП (як варіант, частку активів, інвестованих у державні цінні папери загалом, включно із сертифікатами НБУ, на рівні 20–30%). ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський О. І. Природа економічної безпеки комерційного банку. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 7. С. 12–19.
2. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності : монографія / О. В. Дзюблюк, В. В. Корнєєв, В. І. Міщенко та ін. Тернопіль : ФОРМ Осадца Ю. В., 2017. 298 с.
3. Коваленко В. В., Терзі А. Д. Стрес-тестування в системі управління прибутком банків. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 599–605. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/101.pdf
4. Лютий І. О., Мороз П. А. Суперечності процесів фінансіалізації та їх вплив на економічне зростання в Україні. *Економіка України*. 2014. № 4. С. 29–39.

5. Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку. *Фінанси України*. 2016. № 5. С. 7–33.
6. Науменкова С. В. Базель I, II, III: розвиток підходів для зміцнення регуляторної основи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2015. № 12. С. 39–48. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/177-12/5>
7. Смовженко Т. С., Денис О. Б. Оцінка фінансових втрат банків України від кредитних операцій. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 2. С. 82–88. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_082_SmovzhenkoT,DenysO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_082_SmovzhenkoT,DenysO.pdf)
8. Шаров О. М. Перспективи створення країнами ЄС банківського союзу. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 2. С. 34–43.
9. Domestic credit provided by financial sector (% of GDP) / The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/FS.AST.DOMS.GD.ZS?view=chart>
10. Bank nonperforming loans to total gross loans (%) / The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS>
11. Тенденції тіньової економіки в Україні у 2019 році / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>
12. Національний банк відтермінував формування банками буферів капіталу. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-vidterminuvav-formuvannya-bankami-buferiv-kapitalu>
13. Верховна Рада пом'якшила вимоги до мінімального капіталу банків з 500 до 200 млн грн. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/verhovna-rada-pomyakshila-vimogi-do-minimalnogo-kapitalu-bankiv-z-500-do-200-mln-grn>
14. Fourtané S. Sweden: How to Live in the World's First Cashless Society. URL: <https://interestingengineering.com/sweden-how-to-live-in-the-worlds-first-cashless-society>
15. Berman D. Going cashless: How far will Canadians go in parting with their bills and coins? URL: <https://www.theglobeandmail.com/investing/article-going-cashless-how-far-will-canadians-go-in-parting-with-their-bills/>
16. Revealed: Cash eclipsed as Britain turns to digital payments. URL: <https://www.theguardian.com/money/2018/feb/19/peak-cash-over-uk-rise-of-debit-cards-unbanked-contactless-payments>
17. UK cash system 'on the verge of collapse', report finds. URL: <https://www.theguardian.com/money/2019/mar/06/uk-cash-system-on-the-verge-of-collapse-report-finds>
18. Щепин К. Китай может первым в мире отказаться от наличных денег. URL: <https://rg.ru/2017/10/30/kitaj-mozhet-pervym-v-mire-otkazatsia-ot-nalichnyh-deneg.html>

REFERENCES

- "Bank nonperforming loans to total gross loans (%)". The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS>
- Baranovskyi, O. I. "Pryroda ekonomichnoi bezpeky komertsiinoho banku" [The Nature of Economic Security of a Commercial Bank]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 7 (2014): 12-19.
- Berman, D. "Going cashless: How far will Canadians go in parting with their bills and coins?" <https://www.theglobeandmail.com/investing/article-going-cashless-how-far-will-canadians-go-in-parting-with-their-bills/>
- "Domestic credit provided by financial sector (% of GDP)". The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/FS.AST.DOMS.GD.ZS?view=chart>
- Dziubliuk, O. V. et al. *Teoriia i praktyka hroshovoho obihu ta bankivskoi spravy v umovakh hlobalnoi finansovoi nestabilnosti* [Theory and Practice of Money Circulation and Banking in Conditions of Global Financial Instability]. Ternopil: FOP Osadtsa Yu. V., 2017.
- Fourtane, S. "Sweden: How to Live in the World's First Cashless Society". <https://interestingengineering.com/sweden-how-to-live-in-the-worlds-first-cashless-society>
- Kovalenko, V. V., and Terzi, A. D. "Stres-testuvannia v systemi upravlinnia prybutkom bankiv" [Stress-Testing System Management the Bank's Profit]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/101.pdf
- Liutyi, I. O., and Moroz, P. A. "Superechnosti protsesiv finansializatsii ta yikh vplyv na ekonomichne zrostantia v Ukraini" [Contradictions of the Processes of Financialization and Their Influence on the Economic Growth in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4 (2014): 29-39.
- Mishchenko, V. I., and Naumenkova, S. V. "Bankivska sistema Ukrainy: problemy stanovlennia ta rozvytku" [The Banking System of Ukraine: Problems of Formation and Development]. *Finansy Ukrainy*, no. 5 (2016): 7-33.
- "Natsionalnyi bank vidterminuvav formuvannia bankamy buferiv kapitalu" [The National Bank Postponed the Formation of Capital Buffers by Banks]. <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-vidterminuvav-formuvannya-bankami-buferiv-kapitalu>
- Naumenkova, S. V. "Bazel I, II, III: rozvytok pidkhodiv dlia zmitsnennia rehuliatornoj osnovy" [BASEL I, II, III: The Development of Approaches for Strengthening of Prudential Framework]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekonomika»*, no. 12 (2015): 39-48. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/177-12/5>
- "Revealed: Cash eclipsed as Britain turns to digital payments". <https://www.theguardian.com/money/2018/feb/19/peak-cash-over-uk-rise-of-debit-cards-unbanked-contactless-payments>
- Sharov, O. M. "Perspektyvy stvorennia krainamy YeS bankivskoho soiuзу" [Prospects for EU Countries to Build Up the Banking Union]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 2 (2015): 34-43.
- Shchepin, K. "Kitay mozhet pervym v mire otkazatsya ot nalichnykh deneg" [China May Be the First in the World to Give up Cash]. <https://rg.ru/2017/10/30/kitaj-mozhet-pervym-v-mire-otkazatsia-ot-nalichnyh-deneg.html>

Smovzhenko, T. S., and Denys, O. B. "Otsinka finansovykh vtrat bankiv Ukrainy vid kredytnykh operatsii" [The Assessment of Financial Losses from the Credit Operations of Ukrainian Banks]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2016. [https://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_082_SmovzhenkoT,DenysO.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_082_SmovzhenkoT,DenysO.pdf)

"Tendentsii tinyovoi ekonomiky v Ukraini u 2019 rotsi" [Trends in the Shadow Economy in Ukraine in 2019]. *Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy*. [https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-](https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki)

b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki "UK cash system 'on the verge of collapse', report finds". <https://www.theguardian.com/money/2019/mar/06/uk-cash-system-on-the-verge-of-collapse-report-finds>

"Verkhovna Rada pomiakshyla vymohy do minimalnogo kapitalu bankiv z 500 do 200 mln hrn" [The Verkhovna Rada Eased the Requirements for the Minimum Capital of Banks from UAH 500 to UAH 200 million]. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/verhovna-rada-pomyakshila-vimogi-do-minimalnogo-kapitalu-bankiv-z-500-do-200-mln-grn>

УДК 338
JEL: G22

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

©2020 ОЗЕРОВА А. Г., ЛЕВКОВИЧ О. В.

УДК 338
JEL: G22

Озерова А. Г., Левкович О. В. Управління фінансовою стійкістю страхової компанії

Метою статті є визначення теоретичних засад управління фінансовою стійкістю страхової компанії; проведення аналізу показників; розробка напрямів удосконалення фінансового стану на прикладі страхових компаній України. Розкрито основні критерії забезпечення стабільної діяльності страховика. Визначено поняття фінансової стійкості страхової компанії як показника ефективності її діяльності, а також засади забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Розглянуто принципи управління фінансовою стійкістю страхової організації та групи факторів, які впливають на фінансову стійкість. Проведено аналіз відносних показників фінансової стійкості страхових компаній України за період 2017–2019 рр. і виявлено основні недоліки їх роботи. Наголошено, що негативними факторами, які вплинули на фінансову стійкість страхових компаній України, стали такі: збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування (втрати автономії); збільшення дебіторської заборгованості, що призвело до вилучення поточних активів з обороту; збільшення фінансового ризику через недосконалу систему диверсифікації; зменшення маневреності власного капіталу та недостатня кількість резервів. Охарактеризовано механізм управління фінансовою стійкістю страхової організації та виділено основні критерії забезпечення стабільної діяльності страховика. Окреслено перелік заходів, спрямованих на покращення фінансової стійкості страхової компанії. У кінцевому підсумку результатом запропонованих заходів має стати підвищення рівня платоспроможності, збільшення власного капіталу, збалансування тарифної політики та страхового портфеля, зменшення рівня залежності від зовнішніх джерел фінансування та ризиків.

Ключові слова: страховий ринок, страхова компанія, фінансова стійкість, нормативні значення.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-230-235>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Озерова Аліна Геннадіївна – магістрантка, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)
E-mail: alin.ozeroval2018@gmail.com

Левкович Оксана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: levkovich.dnu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4570-4963>

UDC 338
JEL: G22

Ozerova A. G., Levkovich O. V. Management of Financial Stability of the Insurance Company

The article is aimed at defining the theoretical foundations of management of financial stability of the insurance company; carrying out an analysis of indicators; developing directions of improvement of financial position on the example of insurance companies of Ukraine. The article discloses the main criteria for ensuring a stable activity of the insurer. The notion of financial stability of the insurance company as an indicator of its efficiency, as well as the principles of financial stability of the insurance company are defined. Principles of financial stability of the insurance organization and a group of factors influencing financial stability are considered. The relative indicators of financial stability of insurance companies of Ukraine during the period of 2017–2019 are analyzed and the main shortcomings of their work are identified. It is emphasized that negative factors which influenced financial stability of insurance companies of Ukraine became the following: increase of dependence on external sources of financing (loss of autonomy); increase in receivables, which resulted in the removal of current assets from the turnover; increased financial risk due to the imperfect diversification system; reduction of own capital manoeuvrability and insufficient reserves. The mechanism of management of financial stability of the insurance organization is characterized and the main criteria for ensuring stable activity of the insurer are allocated. The list of measures directed towards improving financial stability of the insurance company is outlined. Ultimately, the outcome of the proposed measures should be increased solvency, increased equity, balancing the tariff policy and the insurance portfolio, reducing the level of dependence on external sources of funding and risks.

Keywords: Insurance market, insurance company, financial stability, normative values.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Ozerova Alina G. – Graduate Student, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)
E-mail: alin.ozeroval2018@gmail.com

Levkovich Oksana V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

E-mail: levkovich.dnu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4570-4963>